

ВІДГУК

офіційного опонента доктора політичних наук, професора Макаренко Євгенії Анатоліївни на дисертаційну роботу Курандо Олексія Сергійовича «Доктрина Обама у зовнішній політиці США», подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

Дисертаційна робота О.С.Курандо присвячена одній з важливих і актуальних тем міжнародних відносин – критичному розгляду Доктрини Обама у зовнішній і внутрішній політиці держави, її впливу на забезпечення геополітичних інтересів США, на формування і розвиток міжнародного політичного та безпекового середовища в контексті процесів формування нового світового порядку.

Відтак, наукова проблема дослідження полягає у спробі проаналізувати сутність великих стратегій США, а також стратегію президентської адміністрації Б.Обама як складову зовнішньої політики в контексті ініціативи зміцнення світового лідерства держави у XXI столітті, а авторське бачення проблеми ґрунтується на доцільності розгляду базових чинників стратегії та з'ясування їх особливостей у процесах розв'язання складних геополітичних проблем сучасності. Адже за умови трансформації міжнародної системи очевидною стає зміна саме імперативних чинників, що потребують постійної уваги політичних інститутів Америки та відповідної зміни форм їхньої діяльності щодо забезпечення геостратегічних та національних інтересів у міжнародній взаємодії.

Враховуючи той факт, що доктрини зовнішньої політики значною мірою визначають ієрархію міжнародних акторів, виступають інструментом влади, яка забезпечує потужність і лідерство держав у глобальному вимірі, вважаємо, що дисертаційна праця О.С.Курандо є актуальною як за тематикою, так і за підходами до вирішення наукової проблеми, відповідає потребі часу і тим політичним зрушенням, що спостерігаються у сучасних міжнародних відносинах. Зрозуміло, дисертант не є першим, хто розглядає стратегії зовнішньої політики та практику президентських адміністрацій США, проте О.С.Курандо вдалося представити власний авторський погляд на досліджувану проблему,

оскільки йдеться про цілісний аналіз особливостей зовнішньополітичних пріоритетів доктрини Б.Обама.

Дисертаційна робота має міждисциплінарний характер, в якій з урахуванням досягнень міжнародно-політичних, історичних та соціологічних досліджень висвітлено концептуальні та методологічні підходи до зовнішньої політики США за президенства Б.Обама, яка здебільшого базувалася на пошуках інноваційних ідей для формування концепцій нового політичного мислення, модифікації стратегій та якісно нових моделей діяльності у сфері міжнародних відносин.

На нашу думку, основні наукові результати дисертаційної роботи О.С.Курандо, з одного боку, дозволяють звернути увагу на новизну постановки і розв'язання проблемних питань, а з другого, - побачити деякі суперечності дослідження та спрямувати авторський інтерес на інші аспекти складного явища, яким є власне доктрина Б.Обама як сукупність теорій, програм, платформ тощо, в яких під певним кутом зору подається еволюція зовнішньої політики США за часів його президенства, тлумачаться особливості її здійснення та сприйняття у свідомості міжнародної й американської спільноти.

У роботі доведено, що на засадах доктрини здійснювалася політика поступового «скорочення» присутності Америки на міжнародному рівні і водночас збагачувалася ліберальна внутрішня спадщина шляхом прийняття чітких і погоджених зовнішньополітичних рішень і мінімізації внутрішніх політичних ризиків; з'ясовано консолідовані детермінанти зовнішньої політики адміністрації Б.Обама та показано, що ключовою для її реалізації є підтримка американського політикуму та громадськості.

Завдяки цьому в роботі сформульовано низку наукових положень щодо двох каденцій президентства Б.Обама та представлено авторську версію еволюції зовнішньої політики США з урахуванням відповідності «доктрини Обама» історично вкоріненим в США принципам «великої стратегії», що передбачає як традиційну ініціативу щодо забезпечення національних інтересів американської держави, так і нові підходи до здійснення зовнішньої політики, яка вважалася як чинником суспільно-політичної стабільності, так і активним рушієм трансформаційних процесів у світі.

Відтак О.С.Курандо розуміє складність досліджуваної проблеми і демонструє досить успішні спроби прояснити окремі її аспекти та зробити

свій внесок у визначення концепту доктрини Обама як принципового елементу формування американської політичної свідомості через активне залучення громадськості до процесів ухвалення важливих політичних, економічних та соціальних рішень. Слід зазначити, що автор роботи має справу з науковою проблемою, в центрі аналізу якої знаходяться політичні процеси, наслідки яких потребують фахового стратегічного прогнозування.

Не викликають заперечень обрані дисертантом методологія і методи дослідження, яка дала змогу проаналізувати Доктрину Обама в контексті стратегії «розумної» сили, яка за Дж.Наєм означає здатність об'єднувати різні за якістю зовнішні впливи в єдиній ефективній стратегії, що включає використання дипломатії, переконання, розбудову потенціалу та проекцію сили у спосіб, який є найбільш ефективним з погляду політичної легітимності. Відтак висновки дисертаційної роботи забезпечуються тим, що автор комплексно використовує методологічні принципи, вміння оперувати якими дозволило О.С.Курандо зробити свій оригінальний внесок у наукову розробку проблеми, а загальнонаукові, загальнологічні і спеціальні методи дослідження уможливили цілісне бачення зовнішньої політики США за президенства Б.Обама.

Дисертаційна робота характеризується належним ступенем обґрунтованості наукових положень і висновків, достовірність яких забезпечується потужною джерельною базою та документальними, аналітичними і соціологічними матеріалами, на основі яких в українську науку введено новий фактологічний масив, опрацьований автором, який коректно зіставляє думки, наукові погляди зарубіжних і вітчизняних вчених, детально аналізує різні інформаційні ресурси - від концептуальних розвідок до публікацій мас-медіа та дискурсів соціальних мереж.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І.Мечникова «Трансформаційні процеси в сучасній світовій політиці та міжнародних відносинах: глобальний та регіональний вимір» (номер державної реєстрації № 0113UO04891). Результати напрацювань і особистої участі О.С.Курандо в цих дослідженнях викладені у статтях в українських і зарубіжних наукових фахових виданнях, тезах міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій.

Зібраний фактологічний матеріал, основні положення та теоретичні узагальнення можуть бути використані як для подальшого поглибленого аналізу окресленої теми, так і для суміжної проблематики та вироблення пропозицій для діяльності владних національних політичних інститутів щодо вирішення проблем, пов'язаних з просуванням інтересів України в міжнародних відносинах. Зокрема, можна погодитись з думкою О.С.Курандо, що політичний досвід США щодо використання зовнішніх впливів у міжнародних відносинах є особливо актуальним для України, яка прагне досягти рівня розвитку провідних держав світу, проте турбулентність у сфері зовнішньої і безпекової політики через агресію Росії щодо української держави призводить до уповільнення реалізації визначених стратегій міжнародної взаємодії.

Також підкреслимо, що О.С.Курандо вдалося власні наукові положення довести до рівня реальних складових, зокрема здобутки дисертаційної роботи були впроваджені кафедрою міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І.Мечникова у навчальні курси «Зовнішня політика США», «Історія міжнародних відносин», «Теорія міжнародного конфлікту», «Теорія зовнішньої політики держав» тощо.

Водночас, відзначаючи значні позитивні досягнення роботи, необхідно вказати на її недоліки, висловити окремі побажання та зауваження, оскільки серед переконливих аргументів і доведених думок вирізняються дискусійні, а також такі, що потребують більшої аргументації, зокрема:

По-перше: Деякі теоретичні положення мають дискусійний характер та потребують більш чіткого виявлення авторської позиції. Зауваги стосуються оригінальності визначення термінів «стратегія», «концепція», «доктрина» (с.69,), роз'яснення щодо концептуальної розробки «Більш розумна, більш безпечна Америка» авторства Дж.Ная-молодшого та Р.Армітіджа з Американського центру стратегічних і міжнародних досліджень, що головним чином концентрується на нестандартному висвітленні для політичного керівництва Америки стратегічних проблем майбутнього, а також на визначенні перспектив й рекомендацій щодо адекватного вирішення глобальних проблем сучасності (с.22).

Крім того, дисертаційна робота виграла б за умов більш детального аналізу переходу адміністрації Б.Обами до стратегії «розумної сили»,

оскільки нові принципи формування зовнішньополітичної стратегії США і нове її бачення були закладені в сценарій, розроблений ще в 2006 р. для 44-го президента США незалежно від його належності до Республіканської чи Демократичної партії(с.23);

По-друге: Звертає на себе увагу множинний характер застосованих у дисертації наукових методів, які не повністю реалізовані у запропонованому дослідженні. Так, не викликають особливих заперечень обрані дисертантом методи дослідження, тобто обґрунтованість висновків дисертаційної роботи забезпечується тим, що автор спирається на загальнонаукові, загальнологічні та спеціальні методи дослідження, насамперед такі, як історичний, соціологічний, нормативно-ціннісний, порівняльний, критичний та метод дискурс-аналізу, що дозволяє всебічно дослідити обрану наукову проблему.

Але здається доцільним також використання герменевтико-політологічного методу, який передбачає дослідження документів, представлених у джерельній базі, саме у контексті герменевтики (с.15; 50);

По-третє: Часом простежується певна описовість, притаманна першому розділу дисертації, де подаються описи чи перерахування фактів, подій і процесів, або навіть перелік прізвищ науковців без аргументації їх підходів, хоча також наявний і політологічний аналіз концепцій, підходів і наукових дискусій відповідно до конкретної тематики роботи. Проте слушними були б компетентні авторські висновки щодо представлених поглядів (с.21-49; 64);

По-четверте: недостатньо обґрунтованим видається твердження про те, що прорахунки зовнішньої політики Б.Обами зумовлюються його замалим міжнародним досвідом, «неповагою» до «американської великої стратегії» та обмеженням втручання у конфлікти в різних регіонах світу, хоча автор дисертації міг би розвинути аргументи експертів про вплив Нобелівської премії миру (Б.Обама, 2009) на ухвалення рішень президента, який прагнув увійти в історію США саме як політик миру, а не війни (с.44;170);

По-п'яте: Доречно було б, з огляду на категоричність суджень і оцінок щодо Доктрини Обама, представлених в роботі, вказати, чи є вони авторськими або належать відомим фахівцям, оскільки скоріше є

рекомендаційними для президентської адміністрації США, а не аналітичними за своєю суттю (с.33;141;147-148;152;162-164);

По-шосте: Дисертаційна праця не позбавлена мовних і стилістичних погрішностей, спостерігається перехід від наукового до публіцистичного стилю викладу матеріалу. Можна зробити зауваги і до оформлення дисертаційної роботи (с.1-12;24-42;75-90;103-127).

Водночас зазначені зауваження не впливають на науковий, методологічний та методичний рівні дисертаційної роботи, яка справляє позитивне враження всеосяжністю дослідження проблеми, логікою викладення, суттю та аргументацією. Автореферат відповідає темі дисертації і дає повне уявлення про основні результати досліджень.

Висновок: Дисертаційна робота О.С. Курандо «Доктрина Обама у зовнішній політиці США» виконана на високому теоретико-методологічному рівні, що знайшло відображення у висновках, що складають науковий підсумок дисертаційної праці, відповідає вимогам п.11 та п.13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку.

Офіційний опонент, доктор політичних наук,
професор, Заслужений діяч науки і техніки
України, професор кафедри міжнародних
медіакомунікацій і комунікативних
технологій Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка

Є.А.Макаренко

ПІДПИС
ВЧЕНИЙ
КАРАУЛ
14.09

